

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Groene monumenten

Kijken & Beslissen

Roma
Stamu Utrecht
2 april 2015

Natascha Lensvelt
Specialist Tuinen & parken
RCE

Kijken & Beslissen

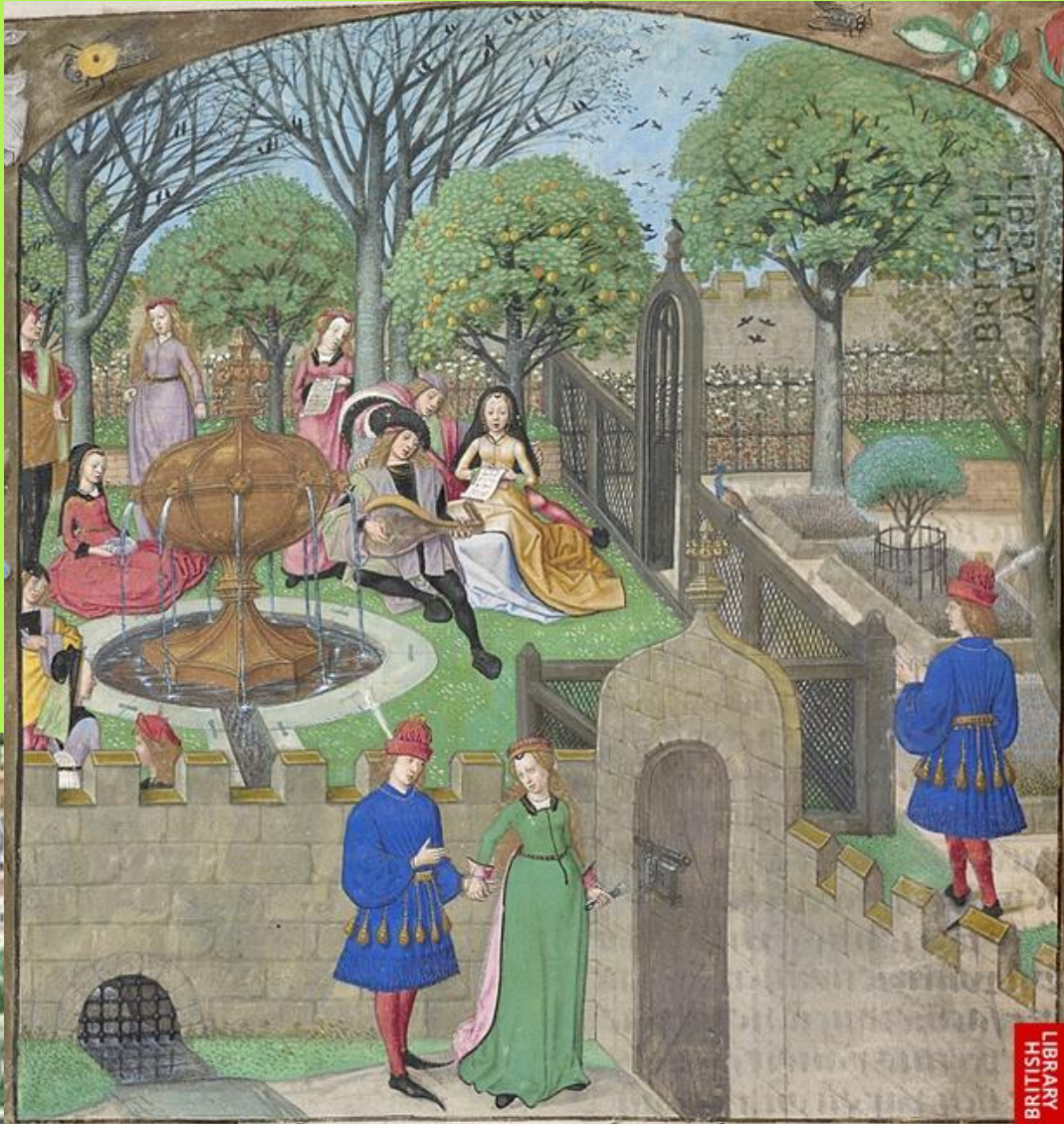
- Ontwerpgeschiedenis
Groen erfgoed
- Instandhouding
Beheer
Ontwikkeling

Schroom?

Groen bijt niet!

Middeleeuwse tuin

Cruijde Boek 1554

R. Dodoens (1517-1585)
Mechelen/Wenen/Leiden

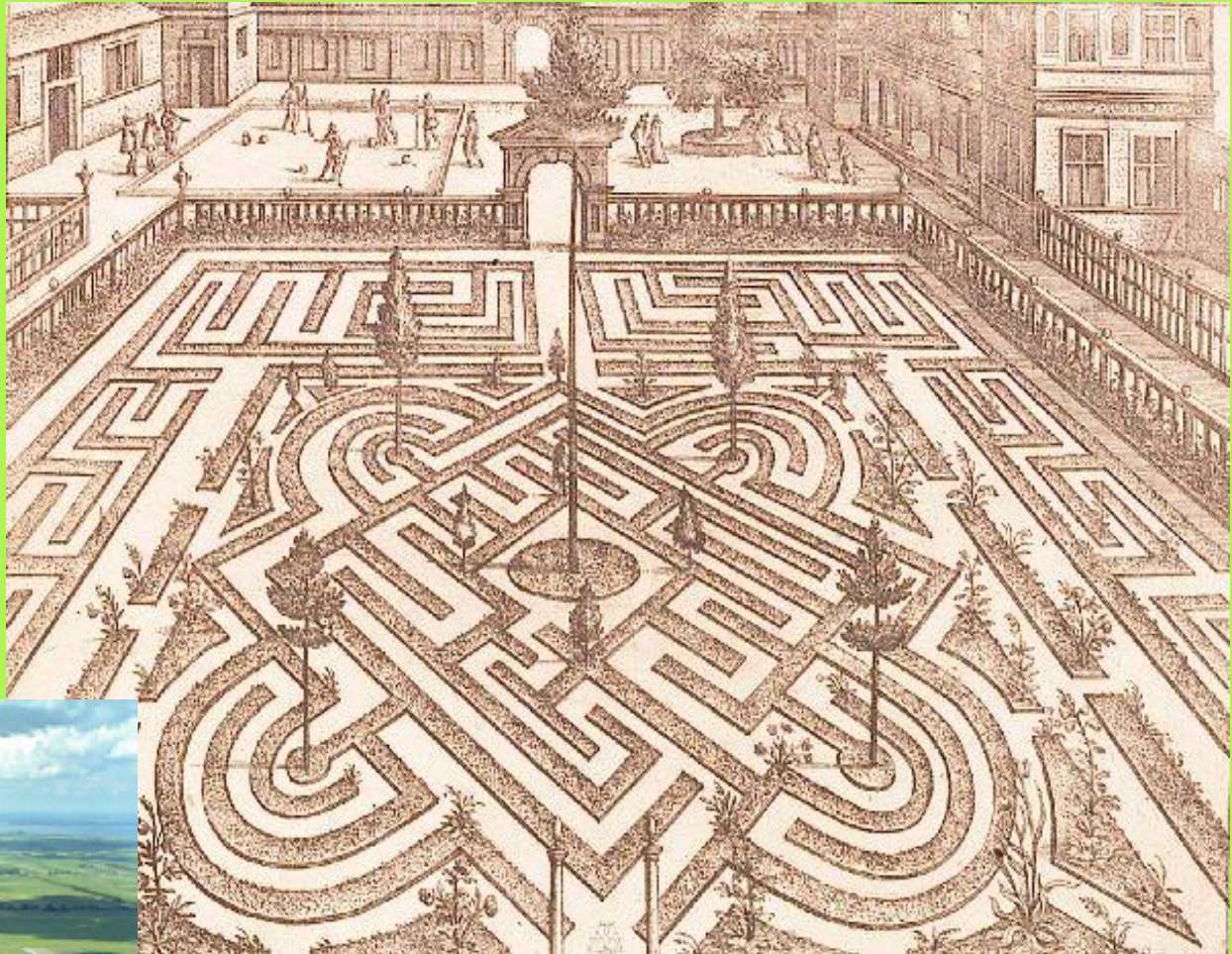
Arts en botancius

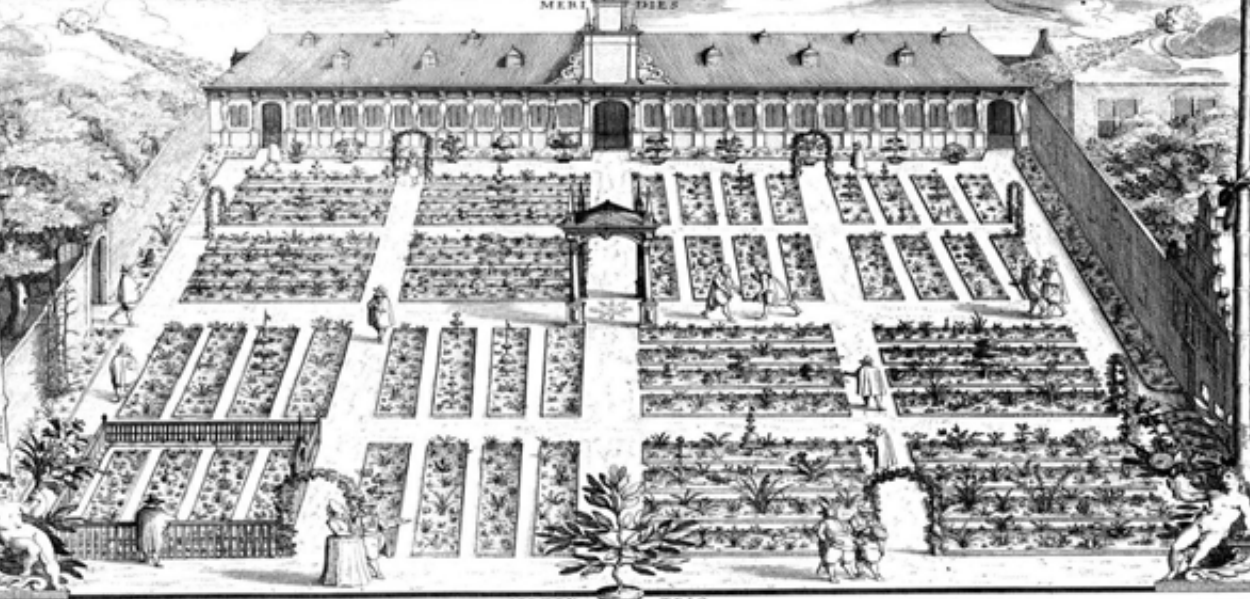
Nederlandse Renaissance 1500-1650

Getekende plannen
Geometrische vormen
Losse deeltuinen

Hans Vredeman de
Vries 1527-1609

Droogmakerij Beemster
Leeghwater
(Ca. 1608-1625)

Hortus Botanicus
Leiden,
Clusiustuin 1594,
Reconstructie 2009

Crispijn van der
Passe

Hortus floridus
1614

[http://bc.library.uu.
nl/nl/een-bloemrijk-
boek.html](http://bc.library.uu.nl/nl/een-bloemrijk-boek.html)

Hollands classicisme 1620-1680

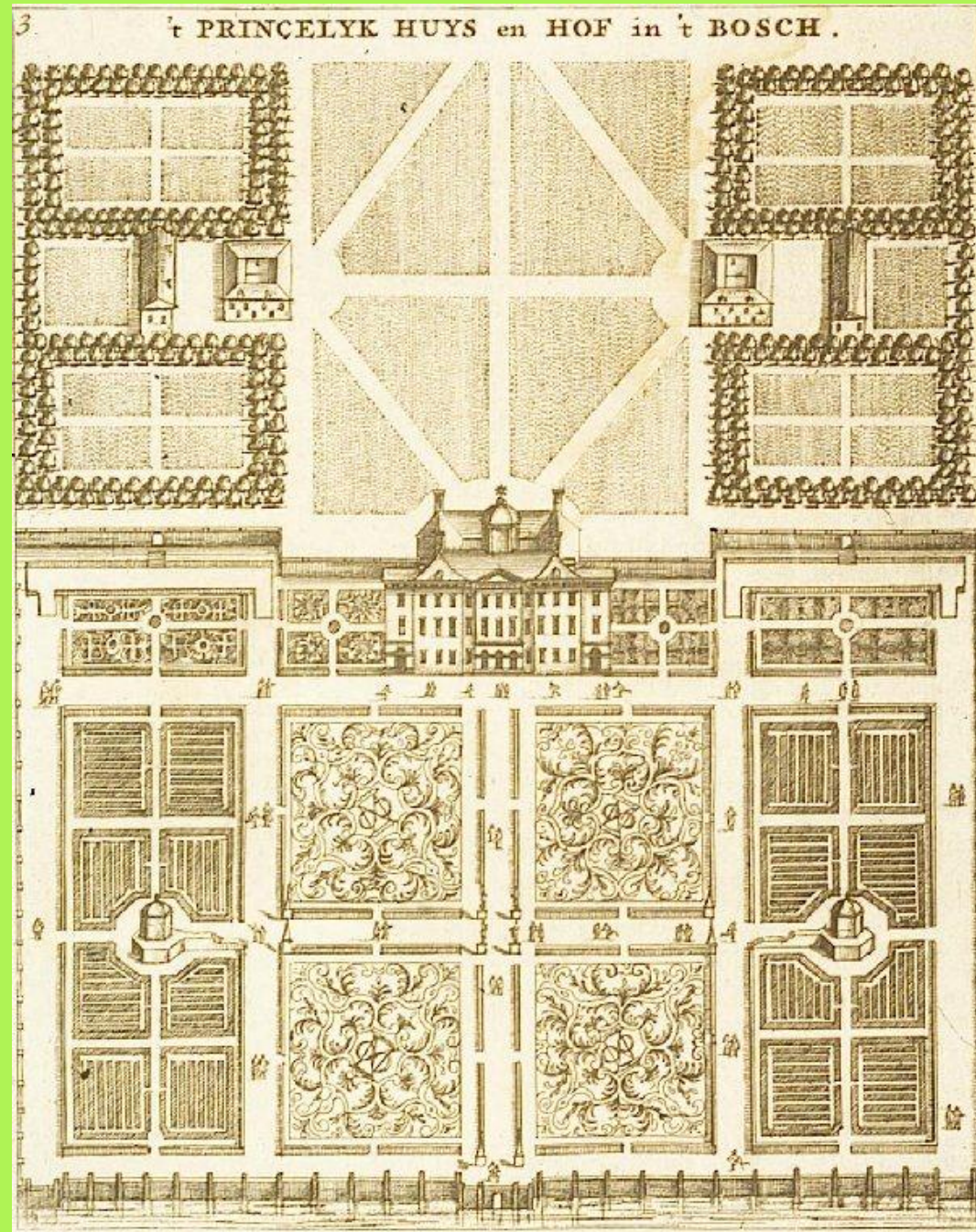
Geometrische vormen

Samenhangende tuindelen

Relatie tussen huis en tuin

As van symmetrie, loodrecht
op het huis

Harmonische verhoudingen

Hofwijck 1640

Jan van der groen, 1669

96 Twee Modellen, hoemen een Boomgaert fal beplanten.

Twee bequame Voorbeelden, hoedanigh men een Boomgaert fal beplanten.

Omtrent het beplanten van een Boomgaert moet in acht ghenomen worden / dat de selve ordentlijck met Boomen versien zij / ge-lijck als in de bovenstaende Figuren vertoont wordt: Te weten / de grootte van de Boomgaert wel ontworpen zijnde / wordt de selve met vrucht-dragende Boomen in 't verbant ofte op rpen beplant; dese Boomen moeten twintigh / vijf-en-twintigh ofte dattigh voeten van een geplaat zijn. Sommige beplanten haer Boomgaerden met Appel ende Peere-boomen / en setten tusschen vier Boomen een Karssen ofte Mo-rellen-boom / die daer na / wanneer de andere Vrucht-boomen groot zijn / en haer Tacken wijde ende breekt uyt-gebreijt hebben / wederom uyt-gegraven ofte uyt-geroept worden. Oock kan men onder de groote Vrucht-boomen rpen van Aelbesien-boomen / die van de schaduw soe lieke niet verdructe worden / in-boegen. Staet aen te merken dat alles wat men plant of zaeyt / soodanigh op rpen of in verbant moet ontworpen worden / indien het ordentlijck sal voort komen.

R E G I.

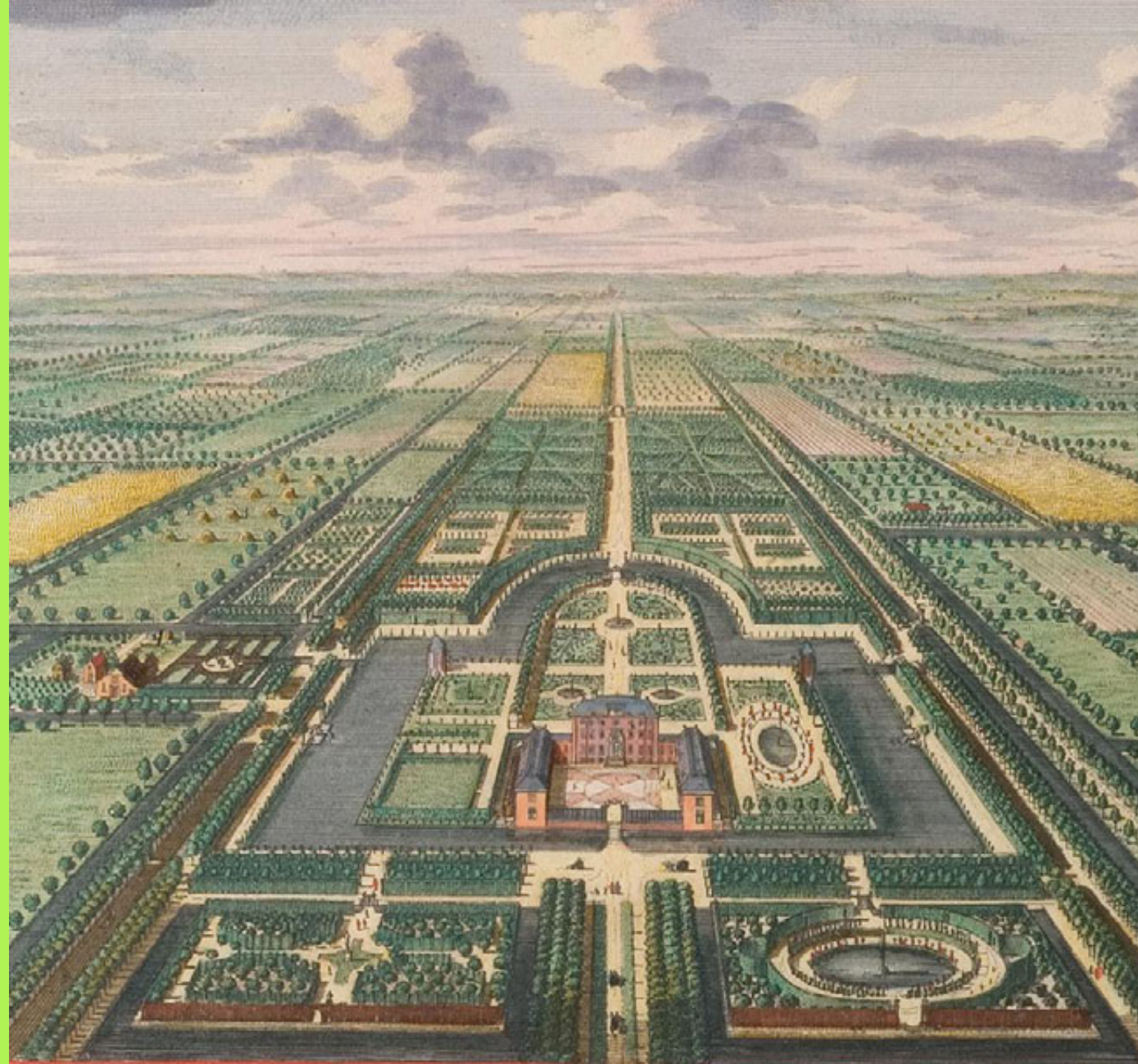

T. AMSTERDAM,
Bij Marcus Doornick, Boeck-verkoper op den Vijgendam, in 't Inckt-vat.
Met Privilegie voor 15 Iaren.

Frans classicisme 1680-1720 / 1750

Eindeloze zichtas

Exedra

Slot Zeist, 1677

*Générale de la Maison de Zeyst avec
ses Jardins et Allées,*

par Jan van de Poll, Architecte
à Utrecht / Van de Poll stichting

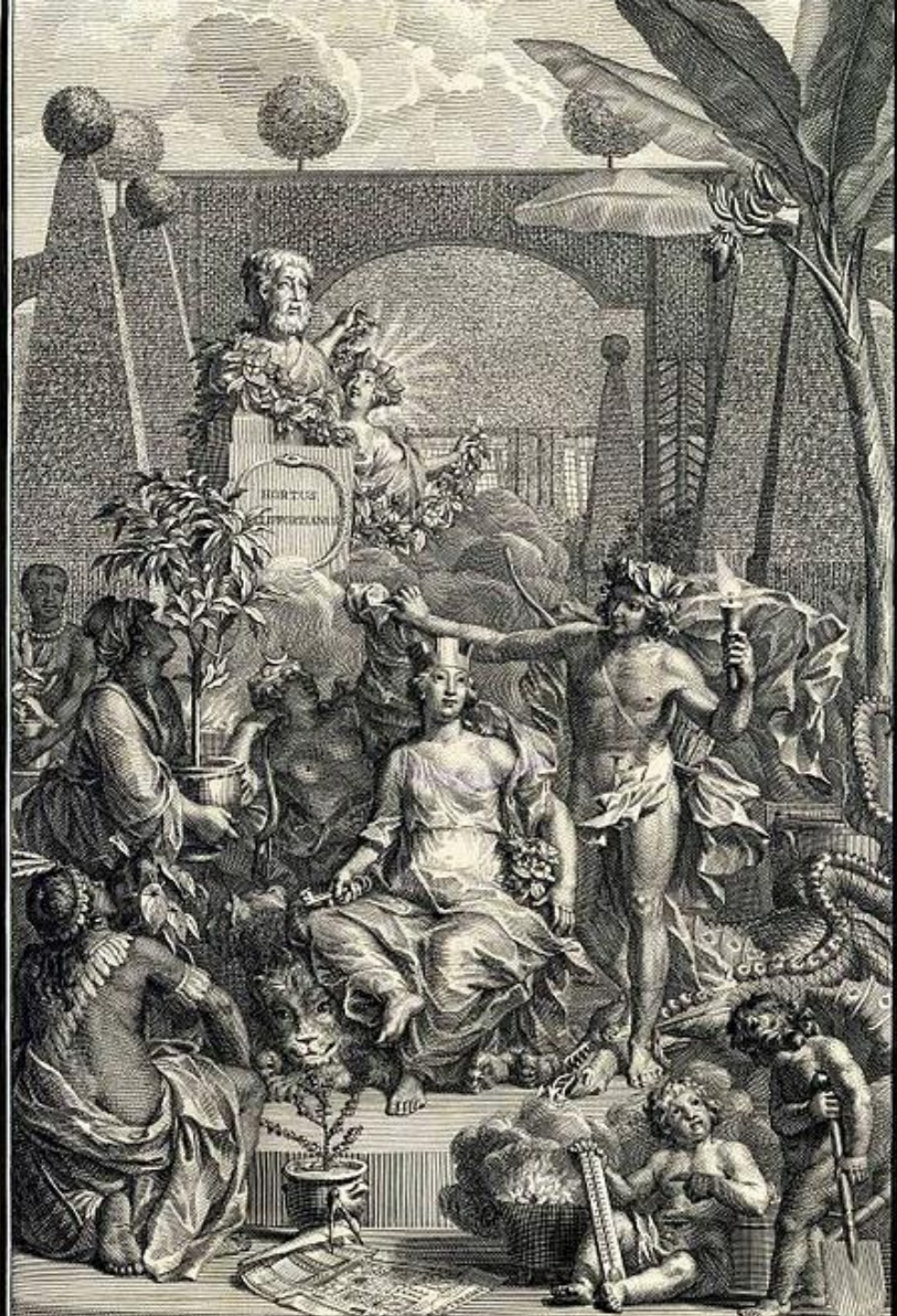
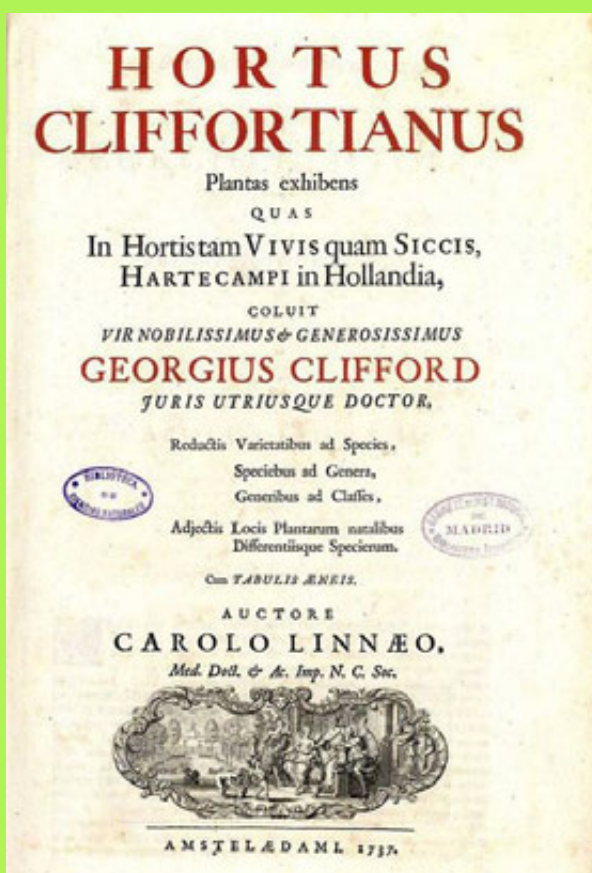
*Generaal gesigt van't Huis
plantagien van Zeist*

Paleis't Loo, 1689, reconstructie vanaf 1975

Linnaeus,
Hortus
Cliffortianus
1737

De
Hartekamp
ca 1735

Vroege Landschapsstijl 1750-1815

Slingerpaadjes

Bloeiende heesters als rodo, sering,
gouden regen, viburnum, cornus

Pad in bosket Kasteel Eerde, Ommen

Rhederoord, P. Posth 1797

Elswout

**Late
Landschapsstijl
1815-1870**

Ruimte

Schilderachtig

Omringend landschap

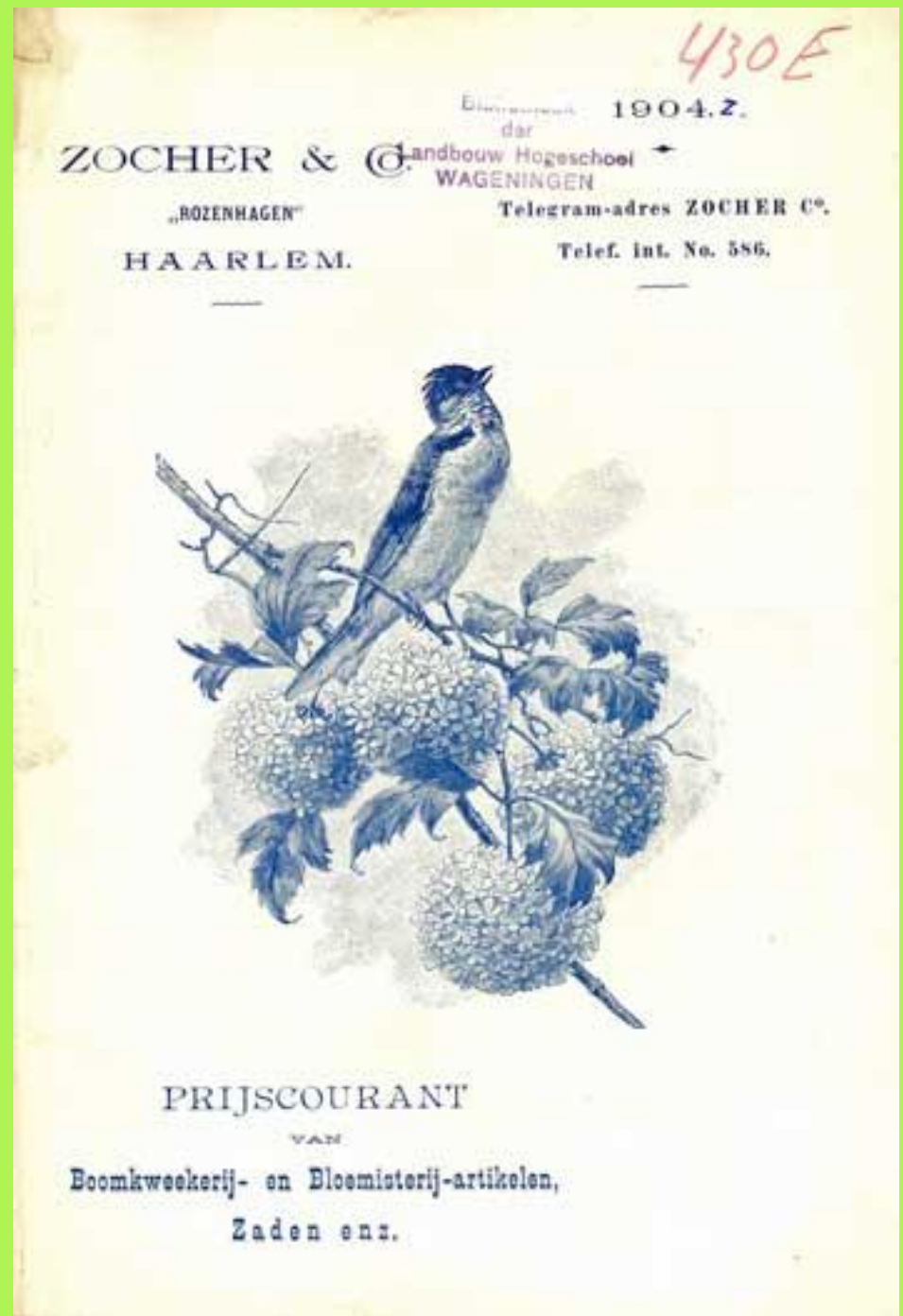
Vollenhove, De Bilt, H. van Lunteren, 1837

Kwekerscatalogi:

Wageningen Universiteit
Speciale Collecties

Gemengde stijl ca 1870-1925

Van der Hoff
by B. van der Hoff
Plan van Uitbreiding

1. 1870
2. 1875
3. 1880
4. 1885
5. 1890
6. 1895
7. 1900
8. 1905
9. 1910
10. 1915
11. 1920
12. 1925

Schaal 1:1000

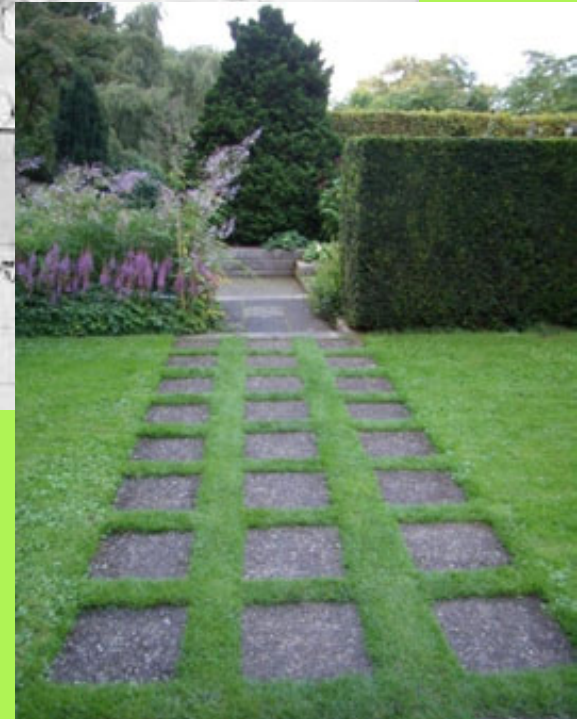
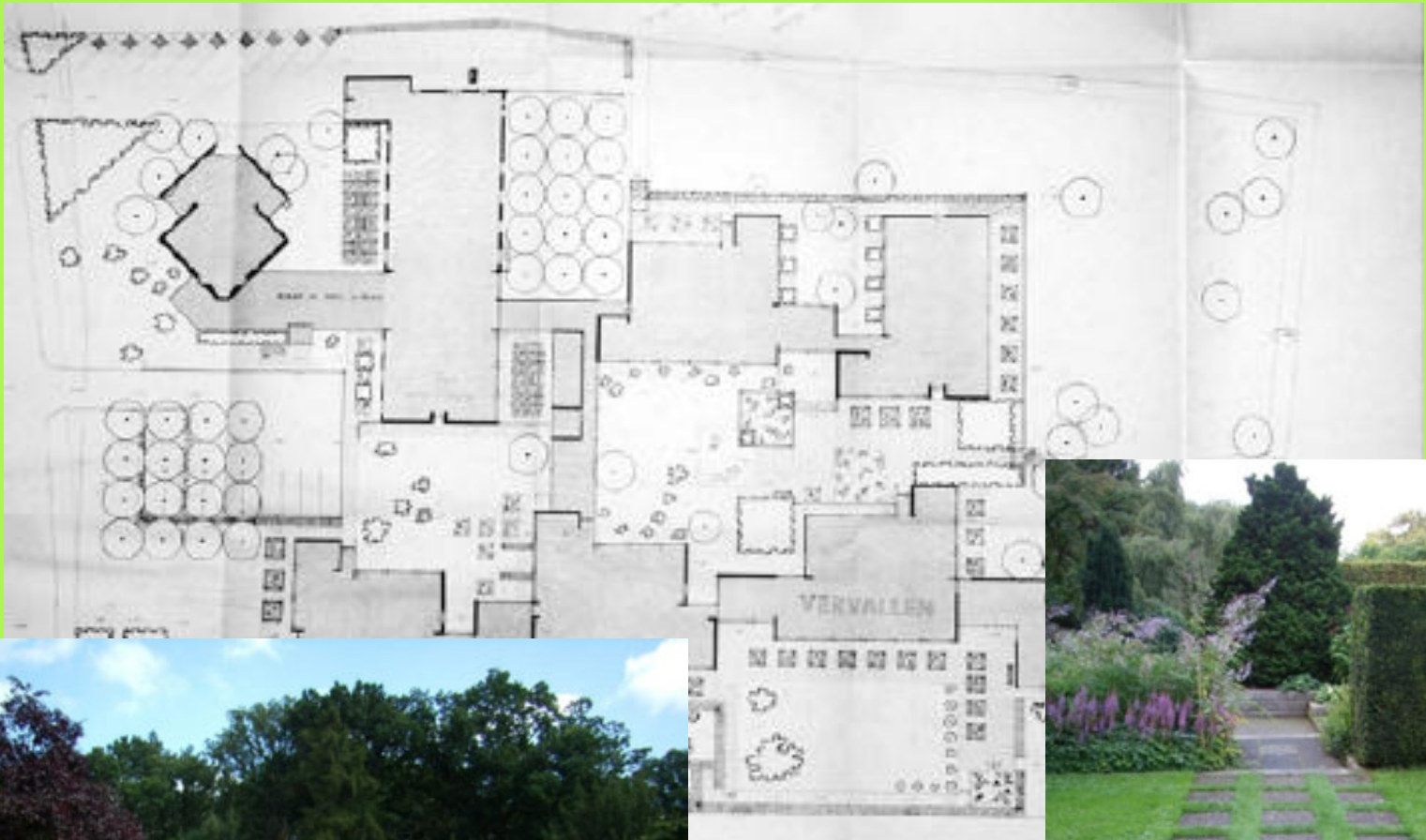

Architectonische stijl

Prins Hendriksoord, Den Dolder, D.F. Tersteeg, 1910

Modernisme, wederopbouw, bijv. Mien Ruys

Natuurlijke stromingen

Thijssepark, Amstelveen, C.P. Broerse, 1939

L. Le Roy, Kennedylaan, Heerenveen

Aan de slag

Welke opgaven liggen er?

**Inventarisatie / Beleid
Vergunningen
Voorlichting en educatie?**

Wie zijn uw groene collega's? Groenteam!

**Onderhoud, stadswerk
Kapvergunningen, ecologen
Monumenten /welstand
Ontwerpafdeling, planologie, stedenbouw,
Waterschap & provincie**

En het gemeentelijk groen?

**Cultuurhistorische waarden bekend?
Beheervisie, een beheerplan aanwezig?
Onderhoud goed?**

Inventaristie groen erfgoed in de gemeente

Voorbeelden inventarisatie-projecten:

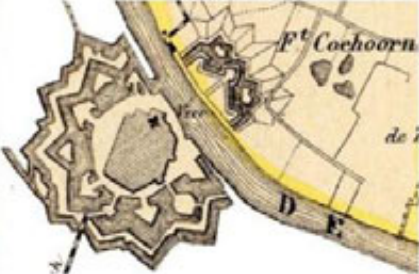
- Gemeente Delft, Margreet Panman
- Gemeente Zutphen, Hendrik Haafkens
- Gemeente Heumen, i.s.m. Gelders Genootschap & Anneke Meijsen

roep Groen erfgoed - Windows Internet Explorer

http://www.erfgoedheumen.nl/groen-erfgoed Resultaat Werkgroep Groen erfgoed

Erfgoedplatform gemeente Heumen

Erfgoed Platform Gemeente Heumen

Start

- [Home](#)
- [Nieuws](#)
- [Nieuwsbrieven](#)
- [Agenda](#)

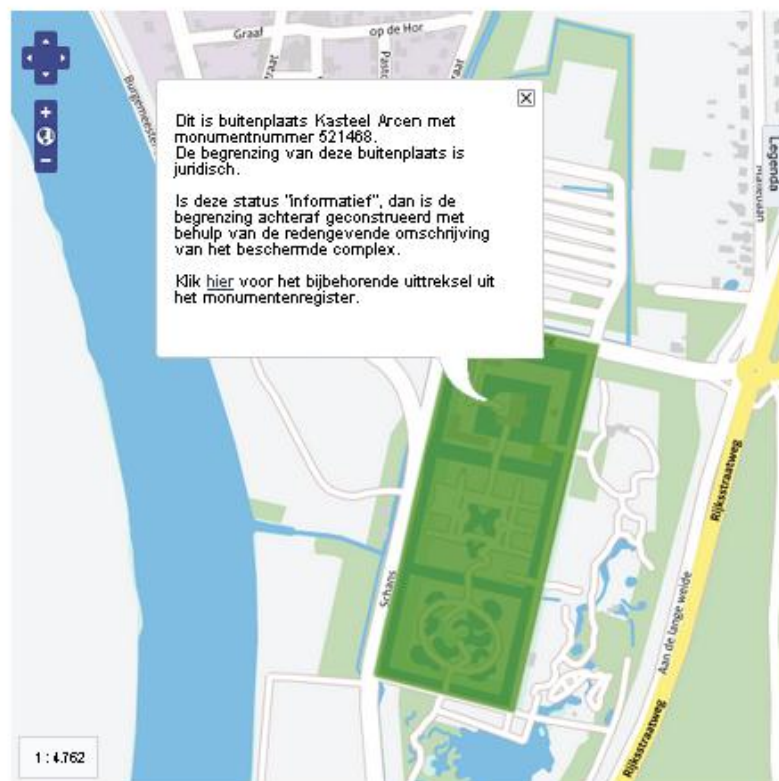
Werkgroep Groen erfgoed

De Werkgroep Groen Erfgoed bestaat uit Harrie Joosten, Anneke Meijsen, Cees Elsten en Jan Paul Bevoort. De eerste opdracht om het groene erfgoed in de kernen van Nederasselt, Overasselt en Heumen te inventariseren is uitgevoerd. Deze is ingediend bij de gemeente en is mede beoordeeld door de professionals van het Gelders Genootschap (www.geldersgenootschap.nl). De Werkgroep heeft ook al een groot deel van het buitengebied in kaart en gaat hiermee

Kaartlaag buitenplaatsen t.b.v. RO, nog geen ander groen

Kaart met buitenplaatsen

Deze kaart bevat het overzicht van alle als complex rijksbeschermd buitenplaatsen in Nederland en geeft aan welk deel van de aanleg van de betreffende buitenplaats is beschermd. Op deze aanleg bevinden zich ook alle objecten (onderdelen) van de buitenplaats waaraan, in combinatie met de aanleg, de status van rijksbeschermd monument is toegekend. Deze objecten, zoals koetshuis, moestuinmuur, vazen of kassen, worden op deze overzichtskaart (en in het te downloaden GIS-bestand) niet afzonderlijk getoond.

Ook in dit dossier

[Waarde van groen erfgoed](#)

[Tuinhistorisch onderzoek](#)

[Waarderen van groen erfgoed](#)

[Kennisonwikkeling bevorderen](#)

[Bescherming regelen](#)

[Subsidie toekennen](#)

[Platform Groen Erfgoed](#)

[Kaart met buitenplaatsen](#)

Downloaden buitenplaatsenkaartlaag

Deze kaartlaag bundelt de informatie over rijksbeschermd buitenplaatsen en heeft de vorm van een

www.cultureelerfgoed.nl/dossiers/groen-erfgoed/kaart-met-buitenplaatsen

De visie

Inventarisatie & onderzoek geeft overzicht en inspiratie

Waarden
&
Wensen
=
Visie

Onderzoekers, ontwerpers, overheid en gebruikers trekken samen op bij het schetsen van een duurzame toekomst.

Waarom bewaren?

Architectuurhistorie, artistieke kwaliteit en horticultuur

**Een levend
kunstwerk!**

Cultuurhistorie

Gebruiksgroen op boerderij, buitenplaats, volkstuin

Hoeve , Achterste Hees, 1965

Religie

kloostertuinen, processieparken, kerktuinen

Omgang met sterven en begraven

Sociale verhoudingen

Groenaanleg door adel, fabrikant en staat

Mijnkolonie Beersdal ,Heerlen

Visie op regionaal niveau

**Samenhang met:
landschapsontwikkelingsplan
erfgoedbeleid,
event. bomenplan,
beleid openbaar groen**

Objecten in een groter ,
inhoudelijk verband, plaatsen,
thema's bijv.:

- Landgoederenzone
- Villawijken (met villatuinen)
- Groen en stedenbouw in wederopbouwwijk
- Verdedigingslinies
- Begraven en herdenken

Aanhaken bij actuele ontwikkelingen: **Klimaatverandering**

Co2, fijnstof, hittedield, waterberging, -zuivering. biodiversiteit

Gebruikswaarden

recreatie, ontspanning, ontmoeting, sport

Omgevingswaarden

economisch (OZB), identiteit en oriëntatie

Publicaties over de maatschappelijke & economische waarde:

- Witteveen+Bos: MKBA maatschappelijke kosten-batenanalyse
- E. Ruijgrok, www.omgevingseconomie.nl
- T. Bade, *Eigen Haard*
- TEEB Stad Ideeën voor 'groene (ver)diensten'
<http://www.platform31.nl/duurzaamheid/teeb-stad>
- Probos.nl
- Publicatie innovatienetwerk 'Waardevol groen'

Wat doet de RCE voor het groene erfgoed?

- **Onderhoudssubsidie BRIM**, voor groen €5 miljoen per jaar
- **Bevorderen van kwaliteit in de keten, zie:**
 - Vakgroep Erfgoedhoveniers
 - Vakgroep Groen Erfgoed
 - Richtlijnen Tuinhistorische onderzoek, pdf
- **Bevorderen van kennisdeling**
 - Platform Groen erfgoed
 - Brochures, bijdragen aan opleidingen
- **Visie Erfgoed en Ruimte**
 - Projecten m.b.t. grote opgaven zoals krimp, droge voeten, duurzame energie, en wederopbouwgebieden, zie <http://www.cultureelerfgoed.nl/dossiers/visie-erfgoed-en-ruimte>
- **Monumentenlijst: inventariseren, waarderen, selecteren (heel beperkt)**
 - Onderzoek naar huidige aantal beschermde groene monumenten
- **Adviseren gemeente bij vergunning,**
 - Graag in vooroverleg, bij ingrijpende wijzigingen

Beheeropgaven

Ouderdom

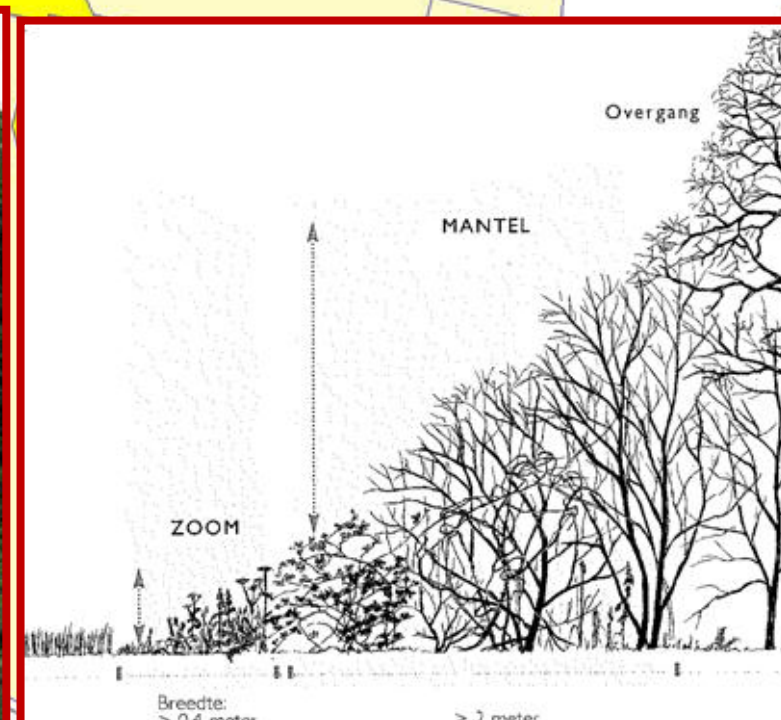
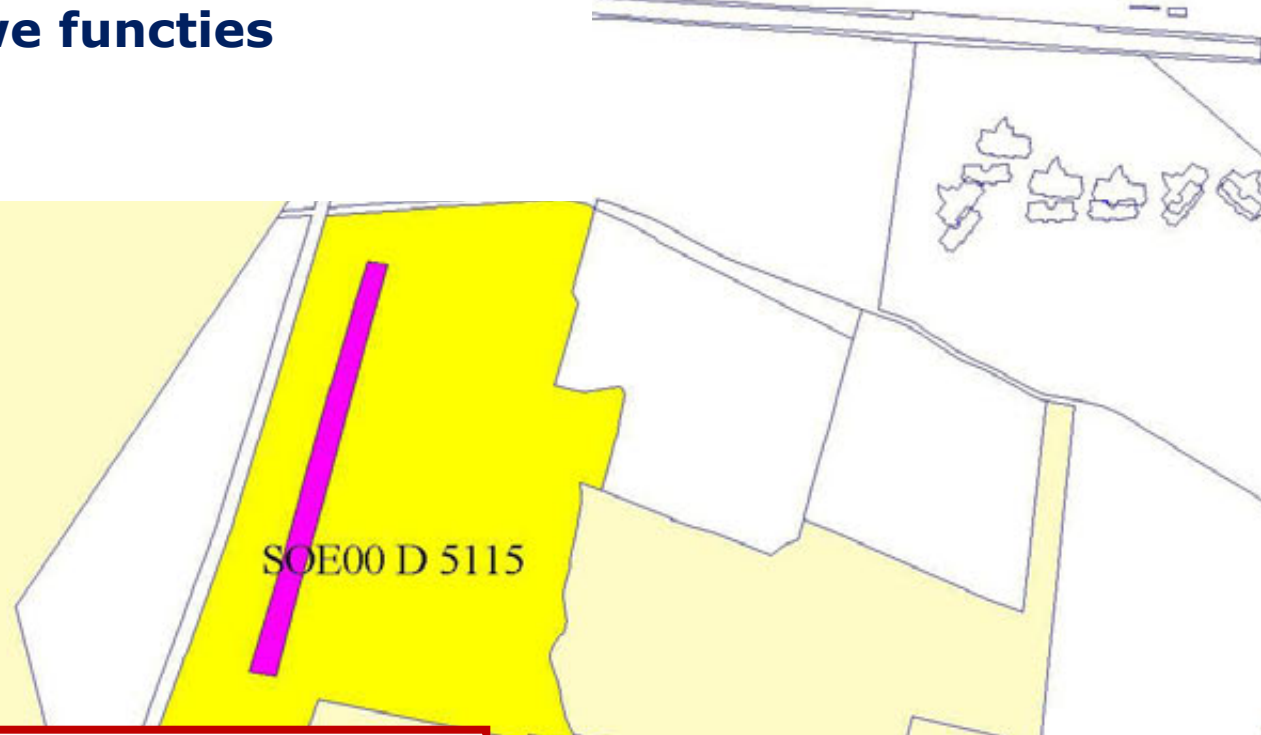

Ziekten

Herontwikkeling, nieuwe functies

Natuurontwikkeling

Herontwikkeling, nieuwe functies

Openstelling / herbestemming

Herontwikkeling, nieuwe functies

Gewijzigd gebruik

Evenementen en intensief gebruik

<http://www.supportfornature.nl/>

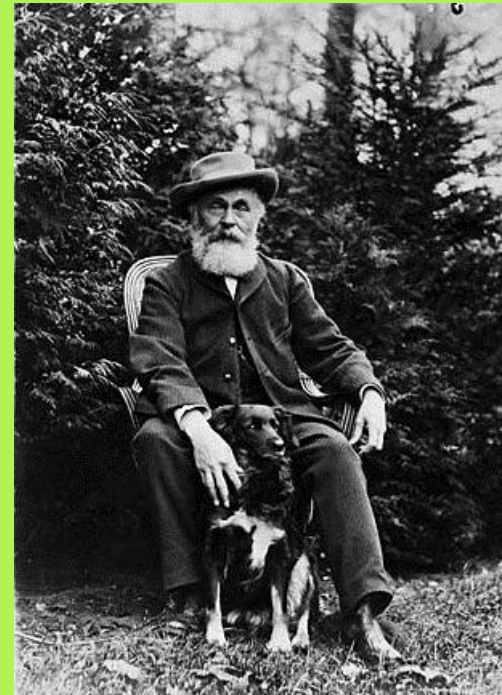
Na het plan komt **onderhoud:**

Beheerplan is onderdeel van restauratie- of ontwikkelingsplan

Succesfactoren bij nieuwe ontwikkelingen

- ☀ Duidelijkheid over de **aanleiding**
- ☀ Inzicht in de **ontwikkeling** van de aanleg
- ☀ **Waardering** cultuurhistorie, natuur- en gebruikswaarden
- ☀ **Visie bouwt verder op het verhaal van aanleg en gebruikers**
 - erfgoed inspireert, stuurt de visie
 - gebruik zorgt voor duurzame toekomst
 - gezamenlijk vaststellen visie; ambassadeurs
- ☀ **Vakkennis**, continuïteit en betrokkenheid
 - Eigenaar
 - Gemeente
 - Beheerder & hovenier
 - Onderaannemer (toezicht)

Richtlijnen Tuinhistorisch onderzoek: PDF

Goede opdrachtgever:

- Plan van Onderzoek, specificatie van de onderzoeksvraag

Goed onderzoek:

Toegesneden op het plan/doel:

- Locatie en detailniveau
- Bronnen
- Analyse
- Waardering
- Kennis en ervaring onderzoeker
- Onafhankelijk

Overdracht naar ontwerper en beheerder

Meer weten over groen erfgoed?

Opleiding:

- Hogeschool Utrecht, Ruimtelijke ordening en erfgoed
- Erfgoedstudies UvA en de VU, Amsterdam
- Kenniscentrum Landschap RuG
- Colleges Erik de Jong bij de Artis Academie
www.artis.nl/artis-academie/programma/colleges/aardse-paradijzen/

Kennisdelen over tuinhistorisch onderzoek:

- Cascade Tuinhistorisch Genootschap, tijdschrift en weblog voor vragen: www.cascade1987.nl

Bezoek het Platform Groen Erfgoed in Amersfoort

Eerste woensdag van maart en oktober, toegang gratis

Brochures:

- Richtlijnen tuinhistorisch onderzoek (RGD, RCE, e.a.), pdf
- Toekomst voor Groene Monumenten (RCE)

WEB: www.landschapinnl.nl dossier groen erfgoed

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

EEN TOEKOMST VOOR GROEN

Handreiking voor de instandhouding van groene monumenten

Succes!

